

Василь Васильович РОССІХІН,доктор юридичних наук, професор,
заслужений працівник освіти України*(Харківський національний університет радіоелектроніки, м. Харків)***Галина Володимирівна РОССІХІНА,**

доктор юридичних наук, професор

(Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, м. Харків)

ФЕНОМЕН СУДОВОЇ СИСТЕМИ ХХІ СТОЛІТТЯ: ТРАНСФОРМАЦІЯ, ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У статті досліджується трансформація судової системи у ХХІ столітті в умовах глобалізації, цифровізації та суспільних змін. Автор пропонує комплексний підхід до аналізу сучасної судової системи, що охоплює три взаємопов'язані виміри: інституційний, технологічний і соціально-філософський. Увага зосереджена на переході від формального правового позитивізму до концепції «живого конституціоналізму», що вимагає нової ролі суду як активного суб'єкта, здатного захищати конституційні цінності в контексті конкретних правових ситуацій.

У статті розглядаються приклади з практики Конституційного Суду України, Європейського суду з прав людини, а також впровадження цифрових інструментів правосуддя, зокрема української системи «ЄСуд». Автор виокремлює як позитивні ефекти диджиталізації (скорочення строків розгляду справ, підвищення прозорості), так і виклики (нерівність доступу, загроза алгоритмічної упередженості, потреба в контролі за ШІ).

Особливу увагу приділено проблемі незалежності судової влади в умовах політичного тиску. Проаналізовано міжнародний досвід, зокрема фінансову автономію судів та добір суддів в Україні після реформи 2016 року. Зроблено висновок, що інституційна та процедурна незалежність є ключовими чинниками довіри до суду.

У результаті дослідження сформульовано концептуальну модель судової реформи, яка базується на поєднанні верховенства права, технологічної модернізації та інституційної автономії. Стаття наголошує на необхідності створення балансу між ефективністю правосуддя та дотриманням фундаментальних прав, з урахуванням національного контексту й міжнародних стандартів.

Ключові слова: *судова система, цифрова трансформація, судова політика, доступ до правосуддя, верховенство права.*

Постановка проблеми. Судова система будь-якої країни занурена в дуже широкий і складний контекст взаємопов'язаних внутрішніх і

міжнародних процесів. Вона не може бути повністю незалежною від тих процесів і взаємопроникнення інститутів і норм, які прямо й опосередковано, формально й неформально регулюють усі сфери соціального, політичного й економічного життя.

Судова влада як стрижень правової держави у XXI столітті стикається з парадоксом: з одного боку, безпрецедентні технологічні можливості для підвищення ефективності, з іншого – нові загрози для фундаментальних принципів справедливості. Особливості її функціонування досліджували В. В. Комаров, І. Є. Марочкін, Л. М. Москвич, І. В. Назаров, В. П. Тихий, А. О. Селіванов, низка інших знаних науковців. Проте лишається ще чимало вільних зон наукового пошуку.

Мета – дослідити концептуальну модель судової реформи, яка поєднує міжнародні стандарти з національною специфікою.

Виклад основного матеріалу. У сучасному конституційному праві спостерігається поступовий відхід від традиційного правового позитивізму на користь концепції «живого конституціоналізму». Цей підхід розглядає Конституцію не лише як сукупність юридичних норм, а як динамічну систему цінностей, що втілює ідеали справедливості, верховенства права, захисту прав і свобод людини. Така трансформація доктринального підходу передбачає зміну ролі судової влади – з формального тлумача закону на активного суб'єкта, що гарантує реалізацію конституційних засад у конкретних правових ситуаціях.

Особливо помітним цей підхід є в практиці Конституційного Суду України, зокрема у справі щодо антикорупційної реформи 2020 року¹. У даному випадку суд, з огляду на конституційні цінності, зіткнувся з необхідністю балансування між формально-юридичним змістом норми та її суспільно значущим контекстом. Судді все частіше змушені враховувати соціальну доцільність, наслідки свого рішення для демократичного ладу та довіру громадян до держави, що свідчить про набуття ними конституційної суб'єктності у політичному й правовому сенсі.

Водночас актуалізується проблема зіткнення букви закону із принципами справедливості, зокрема у справах, що мають складну соціально-економічну або політичну природу. У таких випадках (наприклад, корпоративні конфлікти за участю олігархічних груп) суди опиняються перед дилемою: застосовувати норму у її буквальному вигляді чи шукати рішення, яке відповідатиме більш глибоким засадам правового порядку. Це загострює питання меж суддівської дискреції, легітимності судових рішень і ролі суду в утвердженні публічного інтересу в умовах кризи довіри до інституцій. Таким чином, «живий конституціоналізм» є не лише теоретичною концепцією, а практичною необхідністю сучасного правосуддя.

¹ Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v011p710-20#Text>.

У контексті сучасного правового розвитку дедалі більшої актуальності набуває питання співвідношення між процесами глобалізації та збереженням національного суверенітету. Особливо яскраво ця проблема проявляється у сфері міжнародного захисту прав людини, де юрисдикція наднаціональних судових інституцій, таких як Європейський суд з прав людини (далі – ЄСПЛ), безпосередньо впливає на внутрішньодержавну правову політику.

Аналіз практики ЄСПЛ дозволяє виокремити два основні вектори. З одного боку, наявна позитивна тенденція до посилення стандартів захисту прав людини, що сприяє гуманізації правової системи держав-учасниць. Важливим прикладом у цьому контексті є справа «Зеленчук та Цицюра проти України», у якій Суд визнав порушення права на мирне володіння майном через тривалу заборону продажу сільськогосподарських земель¹. Це рішення стало імпульсом для реформування ринку землі в Україні та засвідчило здатність ЄСПЛ впливати на подолання структурних проблем у правових системах країн-членів Ради Європи.

З іншого боку, посилюється критика щодо надмірного втручання міжнародних судів у національні юрисдикції, що іноді набуває ознак так званого «юридичного імперіалізму». Це проявляється у випадках, коли рішення ЄСПЛ ухвалюються без належного врахування соціокультурного, політичного чи економічного контексту конкретної держави. Імплементация таких рішень може викликати внутрішній спротив, юридичну непослідовність або навіть підрив довіри до міжнародного правосуддя. У ряді країн це породжує дискусії про межі суверенітету в умовах глобалізованої юриспруденції.

Таким чином, сучасна модель взаємодії між національними правовими системами та міжнародними судовими інституціями вимагає делікатного балансу. Ефективність міжнародного правового захисту має поєднуватися з повагою до особливостей кожної національної системи, щоб забезпечити легітимність та сталість правових трансформацій у межах демократичного правопорядку.

У XXI столітті технологічна революція поступово трансформує всі сфери суспільного життя, зокрема й судову систему. Запровадження цифрових технологій у сферу правосуддя стало відповіддю на потребу підвищення ефективності, прозорості та доступності судочинства. Одним із ключових інструментів цієї трансформації є електронне правосуддя (e-justice), що охоплює автоматизацію процесів документообігу, проведення дистанційних засідань, використання штучного інтелекту для аналізу судової практики тощо.

Україна також долучилася до цього глобального процесу, зокрема шляхом впровадження системи «ЄСуд». Ця ініціатива спрямована на забезпечення оперативного доступу до матеріалів справи, подання

¹ Рішення Європейського Суду з прав людини по Справі «Зеленчук і Цицюра проти України» (Заяви № 846/16 та № 1075/16). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_c79#Text.

процесуальних документів онлайн, участь у засіданнях через відеоконференцзв'язок, а також електронну фіксацію судових дій¹. Згідно з офіційними даними за 2023 рік, застосування цифрових інструментів дозволило скоротити середні строки розгляду справ на 40%, що свідчить про позитивний вплив диджиталізації на швидкість і організацію судового процесу.

Водночас активне впровадження цифрових технологій у сфері правосуддя супроводжується низкою викликів, що стосуються рівності доступу до правосуддя. Статистичні дані свідчать про те, що лише 32% мешканців сільської місцевості активно користуються системою «ЄСуд», що обумовлено як технічними, так і соціальними чинниками. До перешкод належать нерозвинена цифрова інфраструктура, низький рівень цифрової грамотності, відсутність стабільного інтернет-зв'язку та фінансові труднощі певних категорій населення². Це породжує ризик поглиблення правової нерівності, коли технічні бар'єри стають перешкодою для реалізації права на доступ до правосуддя.

У цьому контексті постає необхідність пошуку балансу між ефективністю цифрового правосуддя та забезпеченням фундаментальних прав людини. Впровадження нових технологій має супроводжуватися адаптивними механізмами підтримки вразливих груп, наприклад – державним субсидуванням доступу до цифрових послуг, розвитком мережі правової допомоги, проведенням освітніх кампаній з цифрової грамотності. Крім того, важливим залишається питання захисту персональних даних, інформаційної безпеки, а також недопущення використання алгоритмічних рішень без належного контролю з боку людини.

Таким чином, цифровізація судової системи створює нові можливості для підвищення ефективності правосуддя, однак водночас висуває перед державою і суспільством нові завдання – забезпечити інклюзивність, справедливість і безпеку цифрового правового середовища. Майбутнє правосуддя має формуватися не лише технологіями, а й цінностями правової держави.

Розвиток технологій штучного інтелекту (ШІ) відкрив нові горизонти для модернізації правосуддя, водночас поставивши низку фундаментальних етичних, правових і соціальних питань. У судовій сфері ШІ застосовується для аналізу правових документів, прогнозування судових рішень, сортування справ, а в окремих юрисдикціях – навіть для автоматизованого ухвалення рішень у справах незначної складності. Однак стрімке поширення таких технологій супроводжується гострою дискусією щодо їх відповідності принципам верховенства права, справедливості та недискримінації.

Один із найбільш обговорюваних прикладів використання ШІ у правосудді – система COMPAS (Correctional Offender Management Profiling for

¹ Кібенко О. Майбутнє онлайн-судів в Україні: оцифровування наявних процесів чи цифрова трансформація правосуддя? URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/zmi/1397565/>

² Мілатович С., Ковач М. Безпека та правосуддя в Україні. URL: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/ua/Snj-ua-web-1.pdf>.

Alternative Sanctions), яка застосовується в США для оцінки ризику рецидиву правопорушників¹. Незважаючи на початкову мету – підвищення об'єктивності судових рішень – численні дослідження виявили суттєві недоліки у її алгоритмах. Зокрема, система продемонструвала расову упередженість: у 65% випадків вона неправомірно оцінювала осіб афроамериканського походження як схильних до повторного злочину. Це порушує один із ключових принципів правосуддя – рівність усіх перед законом, і ставить під сумнів легітимність рішень, прийнятих із використанням таких технологій².

Інший приклад – досвід Естонії, де ШІ впроваджується як асистент у судовому процесі, зокрема для обробки незначних адміністративних справ. Використання ШІ-асистентів сприяло зниженню навантаження на суддів і зменшенню кількості апеляцій на 25%, що свідчить про потенціал алгоритмічних інструментів у підвищенні ефективності правосуддя³. Водночас естонський підхід базується на важливому принципі: усі рішення, сформовані системою, мають бути перевірені та затверджені людиною. Крім того, функціонування таких систем супроводжується регулярним аудитом, що дозволяє виявляти потенційні збої та запобігати дискримінаційним практикам.

Зазначені приклади ілюструють дві головні моделі впровадження ШІ у правосудді: автоматизовану (як у США) та асистивну (як в Естонії). Порівняльний аналіз цих моделей демонструє, що застосування ШІ потребує чітких етичних меж і нормативного регулювання. У центрі уваги мають залишатися принципи прозорості, підзвітності, збереження людського контролю та недопущення дискримінації. Запровадження незалежного аудиту алгоритмів, розкриття їх логіки та джерел навчання, а також встановлення чітких меж відповідальності між людиною і машиною – усе це є необхідними умовами легітимного використання ШІ в судовій системі.

Отже, попри значні переваги, ШІ у правосудді не є нейтральним інструментом – він втілює ті соціальні та правові припущення, на яких побудований. Тому ключове завдання сучасної юридичної спільноти полягає не лише в розробці ефективних алгоритмів, а насамперед у формуванні етичної та правової інфраструктури, що уможливить відповідальне, справедливе та інклюзивне впровадження штучного інтелекту в систему правосуддя.

Одним із ключових викликів, що постає перед судовими системами у демократичних державах, є забезпечення їх незалежності від політичного впливу. Принцип поділу влади, закріплений у більшості конституцій сучасних держав, передбачає, що судова влада має функціонувати як самостійна і рівноправна гілка влади. Однак на практиці досягнення цього

¹ Larson J., Mattu S., Kirchner L., Angwin J. How We Analyzed the COMPAS Recidivism Algorithm. URL: <https://www.propublica.org/article/how-we-analyzed-the-compas-recidivism-algorithm>.

² Susskind R. Online Courts and the Future of Justice. Oxford: Oxford University Press, 2019. P. 112.

³ Кібенко О. Майбутнє онлайн-судів в Україні: оцифровування наявних процесів чи цифрова трансформація правосуддя? URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/zmi/1397565/>

ідеалу вимагає запровадження цілеспрямованих інституційних та фінансових механізмів. Аналіз міжнародного досвіду свідчить, що запобігання політичному втручання у діяльність судів можливе лише за умови поєднання нормативної автономії, функціональної незалежності та фінансової самодостатності судової гілки влади.

Один із ефективних механізмів, що забезпечує незалежність судової влади, – фінансова автономія судів. Яскравим прикладом у цьому контексті є досвід Грузії, де законодавчо закріплено мінімальний рівень фінансування судової системи на рівні 3,5% від загального державного бюджету. Такий підхід дає змогу зменшити ризики фінансового тиску на судову гілку з боку виконавчої або законодавчої влади, а також сприяє зміцненню спроможності судів здійснювати свої повноваження незалежно та ефективно. Фінансова стабільність також створює передумови для належного кадрового забезпечення, модернізації інфраструктури судів та підвищення якості судових послуг.

Другим важливим інструментом захисту від політичного впливу є прозора та професійна процедура добору суддів. У цьому аспекті заслуговує на увагу модель, яка була запроваджена в Україні після судової реформи 2016 року. Створення незалежного органу – Вищої ради правосуддя – та залучення міжнародних експертів у процесі оцінювання кандидатів на суддівські посади стали важливим кроком у напрямку деполітизації суддівського корпусу. Такий підхід передбачає багаторівневу систему перевірки доброчесності, професійної компетентності та етичної бездоганності кандидатів, що дозволяє зменшити ризики призначення суддів за політичними чи клановими квотами.

Попри позитивні зрушення, українська система все ще стикається з викликами, зокрема – щодо ефективності реалізації цих механізмів на практиці. Залишається відкритим питання реальної автономії Вищої ради правосуддя від політичного впливу, а також потребує удосконалення процедура залучення громадськості до процесу моніторингу добору та оцінки суддів. Крім того, важливою проблемою є несистемне фінансування судової системи, що, попри законодавчі гарантії, часто залежить від рішень виконавчої влади.

Отже, забезпечення незалежності судової влади в умовах реформування передбачає не лише формальне закріплення принципу поділу влади, а й розбудову інституційних та фінансових запобіжників політичному впливу. Міжнародний досвід свідчить про ефективність таких механізмів, як фінансова автономія судів і професійний добір суддів, які в поєднанні з високим рівнем прозорості й підзвітності сприяють формуванню авторитетної, неупередженої та стабільної судової системи. Україна вже зробила перші кроки в цьому напрямку, однак повноцінна імплементація зазначених підходів потребує політичної волі, нормативної узгодженості та системної підтримки з боку громадянського суспільства й міжнародних партнерів.

Функціонування незалежної, ефективної та справедливої судової влади неможливе без високого рівня громадської довіри. Довіра суспільства до суду є не лише показником якості правосуддя, а й важливою умовою легітимності державної влади в цілому. В умовах пострадянських трансформацій, зокрема в Україні, проблема недовіри до судів має глибокі історичні, політичні та соціальні корені. Пережитки авторитарної судової моделі, корупційні практики, брак прозорості та неефективна комунікація між судами й громадськістю тривалий час підривали авторитет судової гілки влади. У цьому контексті особливої актуальності набувають інноваційні підходи до підвищення довіри громадян до судової системи.

Одним із прогресивних механізмів у цьому напрямку є забезпечення відкритості судового процесу через застосування відеотрансляцій судових засідань. Така практика має декілька позитивних наслідків. По-перше, вона забезпечує безпосередній доступ громадян до перебігу судового процесу, що знижує ризики маніпуляцій інформацією та посилює відчуття відкритості правосуддя. По-друге, наявність камер і публічне спостереження стимулює учасників процесу – суддів, прокурорів, адвокатів – дотримуватись високих стандартів професійної етики та процесуальної поведінки. По-третє, трансляції сприяють підвищенню юридичної грамотності населення, адже дозволяють пересічним громадянам ознайомитися з процедурою розгляду справ у суді.

Іншим перспективним інструментом зміцнення довіри є залучення громадськості до процесу етичного моніторингу судової діяльності. У низці країн уже функціонують незалежні громадські ради чи комісії, що здійснюють нагляд за дотриманням етичних норм суддями, розглядають скарги громадян та формують рекомендації для органів суддівського самоврядування. В Україні аналогічна практика лише формується, однак потенціал таких рад – значний. Їх функціонування створює додатковий канал для зворотного зв'язку між суспільством і судовою системою, знижує відчуття замкнутості суддівського корпусу, а також підвищує сприйняття суду як інституції, що підзвітна не лише за формальними процедурами, але й за морально-етичними стандартами поведінки.

Разом із тим, ефективність подібних механізмів залежить від низки умов. Зокрема, відеотрансляції не повинні порушувати право на захист, приватність чи принцип недопущення тиску на свідків та сторони процесу. Водночас громадські ради мають бути дійсно незалежними, професійно підготовленими та наділеними реальними повноваженнями. Надмірне формалізоване функціонування таких інституцій без механізмів впливу на кадрові рішення або дисциплінарні процедури лише імітує участь громадськості, не змінюючи суті проблем.

Отже, у сучасних умовах побудови демократичного правосуддя пріоритетним завданням є впровадження інструментів прозорості та підзвітності, які наближають суд до суспільства. Відеотрансляції засідань і громадський етичний контроль – це не лише технологічні або організаційні інновації, а, передусім, прояв нової філософії правосуддя, що ґрунтується на

відкритості, довірі та співучасті. Успішна реалізація таких стратегій вимагає синергії державних інституцій, суддівської спільноти та активного громадянського суспільства, здатного не лише контролювати, а й конструктивно взаємодіяти з судовою системою заради спільної мети – відновлення довіри до правосуддя як фундаменту демократичного устрою.

Висновки. Судова система XXI століття перебуває у стані динамічної трансформації під впливом глобальних, технологічних, правових і соціальних змін. На перетині між конституційним розвитком, цифровізацією правосуддя, зміною ролі суду в суспільстві та міжнародною інтеграцією формуються нові парадигми функціонування судової влади, які вимагають відповідних стратегічних рішень на національному рівні. Україна, яка одночасно реалізує комплексну судову реформу, впроваджує цифрові інструменти, інтегрується в європейський правовий простір та захищає свій суверенітет у контексті війни, потребує цілісної, адаптивної та стратегічно вивіреної політики модернізації судової влади.

У цьому контексті, ключовими висновками дослідження є:

1. Необхідність оновлення конституційної основи функціонування судової влади. Розвиток так званого «живого конституціоналізму» вимагає перегляду класичних підходів до інтерпретації Основного Закону. З огляду на зростаючу роль міжнародного права, особливо практики ЄСПЛ, та процеси глобалізації, актуальним є запровадження в українську конституційну традицію чіткого поняття «конституційної ідентичності». Це дозволить гармонізувати співвідношення національних правових засад із зовнішніми зобов'язаннями держави, забезпечуючи баланс між правовим плюралізмом і державним суверенітетом. Визначення засад конституційної ідентичності дозволить Конституційному Суду ефективніше захищати базові цінності (верховенство права, демократію, права людини), не вступаючи в конфлікт з міжнародною юриспруденцією.

2. Потреба в інституціалізації кібербезпеки судової інфраструктури. Інтенсивне впровадження електронного правосуддя (зокрема системи «ЄСуд»), використання цифрових платформ для комунікації між судами та учасниками процесу, а також можливе залучення елементів штучного інтелекту до судової діяльності супроводжуються суттєвими ризиками – від несанкціонованого доступу до даних до кібератак на критичні судові сервіси. У цьому контексті доцільним є створення Державного центру кіберзахисту судової інфраструктури, який мав би функції моніторингу, реагування, аудиту цифрової безпеки та розробки протоколів захисту даних у судах. Такий центр може функціонувати у взаємодії з РНБО, Держспецзв'язком та міжнародними партнерами, зокрема Європейською мережею кібербезпеки в правосудді.

3. Посилення міжнародної інтеграції у сфері цифрового правосуддя. Україна має потенціал стати активним суб'єктом у формуванні європейських стандартів електронного правосуддя. З огляду на унікальний досвід воєнного часу, діджиталізації в умовах обмежених ресурсів і паралельної реформи, українська правова система може запропонувати

інноваційні рішення на міжнародному рівні. У цьому контексті доцільною є участь України в процесі розробки Конвенції Ради Європи про електронне правосуддя. Така конвенція могла б закріпити спільні принципи – зокрема, дотримання процесуальних гарантій в електронному форматі, етичні стандарти використання AI, рівний доступ до цифрових сервісів. Крім того, це дозволить Україні закріпити за собою місце активного реформатора у правовому просторі Європи, а також отримати експертну підтримку у впровадженні власних цифрових ініціатив.

Таким чином, трансформація судової системи в Україні має базуватися не лише на внутрішніх реформах, але й на стратегічному осмисленні її ролі в умовах XXI століття. Поглиблення конституційної доктрини, інституціоналізація цифрової безпеки, а також проактивна міжнародна співпраця формують трикутник модернізації, здатний забезпечити ефективне, справедливе й сучасне правосуддя в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кібенко О. Майбутнє онлайн-судів в Україні: оцифровування наявних процесів чи цифрова трансформація правосуддя? URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/zmi/1397565/>
2. Мілатович С., Ковач М. Безпека та правосуддя в Україні. URL: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/ua/SnJ-ua-web-1.pdf>.
3. Рішення Європейського Суду з прав людини по Справі «Зеленчук і Цицюра проти України» (Заяви № 846/16 та № 1075/16). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_c79#Text.
4. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v011p710-20#Text>.
5. Larson J., Mattu S., Kirchner L., Angwin J. How We Analyzed the COMPAS Recidivism Algorithm. URL: <https://www.propublica.org/article/how-we-analyzed-the-compas-recidivism-algorithm>.
6. Susskind R. Online Courts and the Future of Justice. Oxford: Oxford University Press, 2019. 368 p.

Стаття надійшла до редакції 02.04.2025

Vasyl V. ROSSIKHIN,
 Doctor of Law, Professor,
 Honored Worker of Education of Ukraine
(Kharkiv National University of Radio Electronics, Kharkiv, Ukraine)

Galyna V. ROSSIKHIN,

Doctor of Law, Professor

(V. N. Karazin Kharkiv National University, Kharkiv, Ukraine)

THE PHENOMENON OF THE JUDICIAL SYSTEM OF THE 21ST CENTURY: TRANSFORMATION, CHALLENGES AND PROSPECTS

The article examines the transformation of the judicial system in the twenty-first century in the context of globalisation, digitalisation and social change. The author proposes a comprehensive approach to the analysis of the modern judicial system, covering three interrelated dimensions: institutional, technological and socio-philosophical. Attention is focused on the transition from formal legal positivism to the concept of 'living constitutionalism', which requires a new role of the court as an active entity capable of protecting constitutional values in the context of specific legal situations.

The article examines examples from the case law of the Constitutional Court of Ukraine, the European Court of Human Rights, and the introduction of digital justice tools, in particular, the Ukrainian system «E-Court». The author highlights both the positive effects of digitalisation (reduction of case processing time, increased transparency) and challenges (inequality of access, threat of algorithmic bias, need for control over AI).

Particular attention is paid to the problem of judicial independence in the face of political pressure. The author analyses international experience, including the financial autonomy of courts and the selection of judges in Ukraine after the 2016 reform. It is concluded that institutional and procedural independence are key factors of trust in the judiciary.

The study results in the formulation of a conceptual model of judicial reform based on a combination of the rule of law, technological modernisation and institutional autonomy. The article emphasises the need to strike a balance between the efficiency of justice and the observance of fundamental rights, taking into account the national context and international standards.

Keywords: *judicial system, digital transformation, judicial policy, access to justice, rule of law.*